

VYHLÁSENIE OBYVATEĽOV O MESTE ZAJTRAJŠKA (Zhrnutie)

Sme skupinou dvadsiatich šiestich obyvateľov Európy z rôznych krajín, vekových skupín a povolání. Nie sme profesionálnymi odborníkmi v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, ale laikmi, ktorí žijú a pracujú v mestách Európy.

Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre výskum, nás požiadala, aby sme vyjadrili svoje vízie a očakávania, pokiaľ ide o budúcnosť miest, a svoj názor na jej výskumný program EÚ „Mesto zajtrajška“. Európska komisia vôbec prvýkrát aktívne požiadala európskych obyvateľov o vyjadrenie názoru na politiky Európskej únie prostredníctvom tejto takzvanej iniciatívy „RAISE“.

Začali sme konkrétnymi prípadmi, ktoré sme predstavili na sérii seminárov, porovnali sme ich s našimi vlastnými skúsenosťami a pripravili sme naše vlastné stanoviská k týmto témam:

- ▶ Mestské riadenie
- ▶ Trvalo udržateľná doprava
- ▶ Trvalo udržateľné prostredie budované človekom
- ▶ Kultúrne dedičstvo

Na základe našich diskusií sme sa rozhodli, že piata téma „Vzdelávanie“, najmä pokiaľ ide o trvalú udržateľnosť, je rozhodujúcou pre dosiahnutie úspechu ostatných tém.

Všeobecné závery

Po prvé, k akému záveru sme mohli dospieť na základe našich skúmaní štyroch oblastí, ktoré sme posudzovali:

- ▶ Názory obyvateľov, vrátane tých, ktorí boli v minulosti ignorovaní, musia byť zahrnuté do **mestského riadenia** v starých aj nových členských štátoch EÚ. Dôvera sa môže rozvíjať iba vtedy, ak je vzájomná; iba vtedy, keď naši vodcovia budú ochotní počúvať a rešpektovať naše názory, budú ľudia pozitívne reagovať a prevzmu zodpovednosť za svoje vlastné konanie.
- ▶ Vyžaduje sa radikálna zmena **dopravných** návykov, aby sa uľahčil prechod k trvalejšiemu udržateľnému využitiu dopravy: samotné technické riešenia nevyriešia problémy trvalej udržateľnosti.
- ▶ Lepšie **trvalo udržateľné prostredie budované človekom** závisí od toho, ako dokážeme prekročiť hranice konzumnej spoločnosti, v ktorej je „nové“ vždy vnímané ako lepšie ako „staré“. Musíme si uvedomiť hodnotu opätovného používania toho, čo už máme, a nevyradovať to v prospech novinky, či už ide o obnovu bytového fondu, rekultiváciu oblastí po bývalej priemyselnej činnosti, zachovanie a opravu spotrebiteľských výrobkov alebo recyklovanie materiálov.
- ▶ Rovnako je potrebné, aby sme sa zamerali na trvalo udržateľné začlenenie **kultúrneho dedičstva** do každodenného života, podporovali ľudí, aby mali pocit, že sú vlastníkami nášho rôznorodého a spoločného kultúrneho dedičstva a oceňovali jeho význam.

Po druhé, čo je v tomto okamihu skutočne významné vo všetkých oblastiach:

- ▶ Je naliehavo nutné lepšie informovať o trvalej udržateľnosti a dôsledkoch, ak budeme pokračovať v našom súčasnom neudržateľnom spôsobe života, a **vzdelávať** v tejto oblasti. Často sa rozhodujeme na základe nedostatočných

informácií, bez toho, aby sme poznali skutočnú skrytú cenu nášho konania. Ak sa budeme aktívne zapájať do riešenia problémov a vyjadríme jasné stanovisko k dôsledkom voľby, ľudia si budú môcť vybrať to, na čom im záleží v ich každodennom živote.

- ▶ Rozsahom malé iniciatívy na najnižšej **miestnej** úrovni sú často najúspešnejšími iniciatívami, pretože zapájajú ľudí do viditeľného zlepšovania ich každodenného života a pomáhajú im angažovať sa v tejto oblasti. Slogan „myslieť globálne, konať lokálne“ nie je iba klišé.
- ▶ Skúsenosti v jednej oblasti sa môžu naopak často uplatniť niekde inde. V našom spoločenstve máme obrovské spektrum odborných skúseností a vedomostí o tom, „čo funguje a čo nefunguje“. Nedostatočné šírenie týchto **vedomostí** vo väčšej miere je premeškanou príležitosťou.

Záver o mestskom riadení

Zlé **mestské riadenie** prináša zlé výsledky. Tie sa prejavujú, okrem iného, v živelnom raste miest, cenovo nedostupnom bývaní, neintegrovaných dopravných systémoch a ničení zelených plôch. Mestské riadenie považujeme za nástroj na usporiadanie vzťahov medzi mestom a obyvateľmi. Zahŕňa aj verejné/súkromné partnerstvá a všetkých ostatných účastníkov, ktorí pôsobia v meste.

Výskum, ktorý sme posudzovali, sa zaoberá najmä zapojením všetkých obyvateľov. Kľúčový sektor sa skúma iba obmedzene. Tento sektor tvoria skupiny na okraji spoločnosti a zraniteľní ľudia, medzi ktorých patria mladí, starší a chudobní ľudia, imigranti a migranti, rodiny s jedným rodičom, bezdomovci a/alebo kočujúci ľudia.

- Odporúčame preto, aby sa budúci výskum financovaný EÚ oveľa viac zamerlal na účasť obyvateľov na okraji spoločnosti a ich zapojenie do mestského riadenia.
- Navrhujeme, aby sa uskutočnil výskum zameraný na rozdiely medzi novými a starými členskými štátmi, pokiaľ ide o demokratickú účasť na účely výmeny správnych postupov, t. j. súčasne učiť a učiť sa a podporovať demokratickú obnovu.
- Aby sa obyvatelia mohli v plnej miere podieľať na činnosti svojich spoločenstiev a na spôsobe, akým sú riadené, je nutné mať dostatočné zdroje na podporu tejto činnosti. Politici by mali byť tiež motivovaní, aby podporovali tento proces. Nezávislá alebo dobrovoľná práca nie je riešením. Mestské riadenie by malo zabezpečiť verejné rozhodnutia namiesto individuálne koncentrovaných rozhodnutí. Politici by mali spolupracovať s obyvateľmi a vynakladať viac peňazí na:
 - ✓ šírenie informácií,
 - ✓ organizovanie stretnutí,
 - ✓ verejné rokovania,
 - ✓ vypracúvanie inovačných nástrojov a metód riadenia,
 - ✓ presvedčovací a vzdelávací kampane zamerané na opatrenia v oblasti riadenia, ako aj na ďalšie spôsoby na zapojenie obyvateľov do procesu rozhodovania.

Záver o trvalo udržateľnej doprave

Mobilita je hlavnou otázkou nášho každodenného života a tiež jednou z hlavných zdrojov problémov, na ktoré narážame. Ovplyvňuje náš život rôznymi spôsobmi:

environmentálne, hospodársky a sociálne. Z týchto hľadísk existuje množstvo problémov v oblasti kvality života, ktoré považujeme za dôležité vo vzťahu k doprave: znečistenie (a jeho dôsledky na zdravie ľudí), dopravné zápchy (s ich časovými aj peňažnými nákladmi) a dopravné nehody (každý rok na európskych cestách zomrie viac ako 40 000 ľuďmi a omnoho vyšší počet sa zraní).

Výskum EÚ sa zaoberá niekoľkými stránkami uvedených problémov. Uvedomujeme si, že v našej spoločnosti a v prieskume sa prikláňame k technologickým riešeniam (napríklad, futuristické automaticky riadené vozidlá), pretože sa zdá, že ponúkajú jednoduché riešenia veľmi zložitých problémov. To viedlo a stále vedie k ďalšiemu vývoju, ktorý je nákladný a môže byť významný, ale v skutočnosti nerieši kritické problémy. Trvalo udržateľná doprava sa zlepši iba vtedy, ak sa bude predovšetkým riešiť správanie, motivácia a potreby ľudí. Obávame sa taktiež, že účinnosť šírenia osvedčených postupov, ktoré vypracovali rôzne mestá v Európe, je nedostatočná. Navrhujeme zvýšiť úsilie, aby sa úspešné príklady mohli ľahšie šíriť a využívať v rôznych mestách.

Pozitívne hodnotíme snahu o zaradenie problémov s dopravou medzi najdôležitejšie opatrenia v oblasti plánovania rozvoja mesta. Myslíme si tiež, že najdôležitejšou témou výskumu a politickej činnosti by mala byť zmena dopravných návykov ľudí kreatívnejším spôsobom ako bol spôsob, akým sa tento problém riešil doteraz (napríklad, prostredníctvom cien dopravy, spoločného využívania áut viacerými osobami, atď.).

Preskúmali sme výskumné projekty zamerané na technologické otázky – navrhujeme uskutočniť ďalší výskum v socio-ekonomickej oblasti, konkrétne:

- ▶ Motívy ľudí, ktoré by viedli k používaniu zelenších druhov dopravy (medzi ktoré patrí verejná doprava, pešia chôdza, jazda na bicykloch, spoločné využívanie auta viacerými osobami, atď.) alebo k prechodu od využívania auta k udržateľnejším spôsobom dopravy.
- ▶ Informácie o možnostiach mobility pre obyvateľov (napríklad, aké sú alternatívy k používaniu auta, aké sú cenové súvislosti, cestovné poriadky, cestovné, interná modalita...).
- ▶ Zlepšenie zlučiteľnosti dopravných systémov v európskych mestách, napríklad, systémy spoločného využívania áut viacerými osobami v celej EÚ, uznávanie cestovných kariet v iných mestách.
- ▶ Ktoré zlepšenia môžu prispieť k tomu, aby sa verejná doprava stala pre ľudí atraktívnejšou? (napríklad, ďalšia infraštruktúra a služby vo vozňoch: pripojenie k internetu, stoly, spoločenské miestnosti, jazykové kurzy počas prepravy, noviny,...).
- ▶ Zdravotné problémy spôsobené nadmernou dopravou.
- ▶ Politické modely na nájdenie účinných metód podpory súvisiacich politických oblastí (napríklad, politiky v oblasti hospodárstva, práce, regionálneho rozvoja, priemyslu, daní) s cieľom zaradiť potrebu zmeny a zníženia dopravy.

Záver o trvalo udržateľnom prostredí budovanom človekom

Udržateľnejšia budúcnosť ľudstva si vyžaduje prístup, ktorým sa prehodnocuje to, čo sa už nepovažuje za užitočné. Opätovné používanie a recyklovanie sa v našich kultúrach stále považuje za neatraktívne a všetko nové sa považuje za lepšie, ako použité. Ak chceme trvalo udržateľnú budúcnosť, tento postoj sa musí zmeniť.

Opätovné používanie, regenerácia a obnova by mali byť činnosťami na zachovanie mesta zajtrajška. Rekonštrukcia je udržateľnejšia ako nová výstavba, ale nemôže konkurovať nižším nákladom na výstavbu v oblastiach so živelným rastom miest.

Vo výskumných projektoch EÚ sa navrhlo niekoľko hlavných oblastí, ktorými je potrebné sa zaoberať, pokiaľ ide o človekom budované prostredie našich budúcich miest. Týmito oblasťami sú **živelný rast miest, mestské zelené plochy, stavebné technológie a miesta po bývalej priemyselnej činnosti**.

Pokiaľ ide o **živelný rast miest**, široké využívanie áut premenilo väčšinu mestských centier na oblasti, ku ktorým je ťažký prístup. Dopravné systémy, systémy na dodávku vody, energie a kanalizačné systémy sa budujú, aby zásobovali a slúžili novým obyvdlm, pričom sa znižujú vidiecke oblasti a ničia sa prirodzené prostredia. Zväčšujúce sa mestské oblasti znižujú vzájomné sociálne pôsobenie, spôsobujú sociálnu izoláciu a podporujú segregáciu a ľahostajnosť. Ako obyvatelia odporúčame, aby budúci výskum zahŕňal tieto činnosti:

- ▶ Vzdelávanie obyvateľov v oblasti energie a trvalej udržateľnosti a ich podporu, aby zodpovedajúcim spôsobom konali.
- ▶ Zvýšenie príťažlivosti vnútorných miest znížením hluku a dopravy a zvýšením mobility chodcov a kvality priestorov.
- ▶ Zvýšenie opätovného využívania existujúcich prázdnych budov.
- ▶ Zvýšenie daní zo živeľnej mestskej výstavby a ich priame investovanie do potrebných infraštruktúr.

Zelené plochy sú veľmi dôležité, pretože plnia mnoho funkcií – zlepšujú kvalitu ovzdušia, vytvárajú prirodzené prostredie pre živú prírodu, ponúkajú priestor pre bezpečný a zdravý oddych, hry a športovanie detí a najmä poskytujú ľuďom v mestách pocit pohody (tým, že znižujú stres a prispievajú k tomu, že ľudia si viac uvedomujú prírodu a jej cykly). Výskum financovaný EÚ by sa mal zamerať na:

- ▶ zvýšenie biodiverzity pre „prirodzenejšiu prírodu“;
- ▶ zapojenie biológov do tímov, ktoré sa zaoberajú plánovaním rozvoja miest;
- ▶ zníženie využívania technológií a chemických látok;
- ▶ zapojenie nezamestnaných do údržby;
- ▶ lepšie plánovanie rozširovania zelených plôch;
- ▶ spojenie zelených plôch s cieľom umožniť migráciu živočíšnych a rastlinných druhov;
- ▶ spojenie s detskými ihriskami a športovými zariadeniami;
- ▶ šírenie vedomostí z projektov EÚ;
- ▶ podporu zelených plôch všeobecne, žiadne európske mesto nemá príliš veľa zelene.

Stavebníctvo sa väčšinou vzdáľuje od spojenia s prírodou. Niektoré materiály, ktoré sa v Európe naďalej používajú v širokej miere, napríklad, exotické drevo, by sa nemali používať. Pri výbere stavebných materiálov sa musí zväžiť spotreba energie aj zdrojov. K dispozícii sú lepšie vedomosti, ale stavebné záujmové skupiny a zlá informovanosť verejnosti spôsobujú, že sa naďalej uplatňujú neudržateľné metódy. Je potrebné posúdiť aj vlastnosti a využitie konečnej zastavanej plochy v zmysle tepelnej a hlukovej izolácie, emisií nebezpečných častíc, trvanlivosti a opätovnej využiteľnosti zastavaných prvkov. Podľa nášho názoru by sa výskum EÚ mal zaoberať týmito otázkami:

- ▶ Zavedenie jasných a objektívnych definícií trvalej udržateľnosti / environmentálnej výkonnosti a trvanlivosti stavebných materiálov a postupov.
- ▶ Šírenie vedomostí a podpora udržateľnejších spôsobov bývania.

- ▶ Podpora udržateľnejšej výstavby zdaňovaním – dane by mali odrážať skutočné množstvo energie a zdrojov použitých v stavebníctve.
- ▶ Implementácia výsledkov výskumu v oblasti ergonómie, psychológie a všeobecného zdravia v stavebníctve.
- ▶ Dôsledná podpora protiseizmických nariadení v krajinách, v ktorých sú potrebné.
- ▶ Lepšie spojenie so stavebnými záujmovými skupinami, aby sa pri výstavbe začali používať udržateľnejšie spôsoby.

Oblasti s bývalou priemyselnou činnosťou sú opustené pozemky, ktoré boli predtým používané na priemyselné účely a teraz predstavujú vážnu hrozbu pre životné prostredie a zdravie. Ďalší výskum EÚ by sa mal zamerať na hľadanie spôsobov, ako:

- ▶ vyvinúť účinné a menej nákladné technológie na vyčistenie znečistenej pôdy a vôd;
- ▶ zjednotiť postupy plánovania obnovy oblastí s bývalou priemyselnou činnosťou (na nájdenie potrebných zdrojov by sa mali využiť daňové systémy);
- ▶ určiť najlepšie alternatívne využitie obnovených oblastí a podporiť investorov, aby ich využívali;
- ▶ šíriť dobré príklady a postupy.

Záver o kultúrnom dedičstve

Európsky kontinent má nesmierne kultúrne dedičstvo. Naše krajiny nesú preto obrovskú zodpovednosť za jeho zachovanie a zvyšovanie jeho hodnoty.

Pod pojmom kultúrne dedičstvo rozumieme hmotné dedičstvo, medzi ktoré patria pamiatky, budovy alebo archeologické predmety, ako aj nehmotné dedičstvo, medzi ktoré patrí jazyk, literatúra, hudba, umenie, tradície, piesne, tance a iné. Veríme, že kultúrna identita pramení z kultúrneho dedičstva. Kultúrna identita posilňuje spoločenstvá a mestá a môže viesť k väčšiemu rešpektu medzi rôznymi obyvateľmi Európy.

Napriek všetkým zdrojom pridelovaným v tomto sektore sa významná časť kultúrneho dedičstva Európy ničí alebo je vážne ohrozená. Najkritickejším problémom je to, že strata kultúrneho dedičstva je nezvratná – to, čo sa stratí, sa už nedá vrátiť späť.

Preskúmali sme projekty financované EÚ, v ktorých sa skúmajú rôzne témy, medzi ktoré patrí klimatická zmena, znečistenie a iné negatívne stránky pôsobiace na kultúrne dedičstvo. Uvedomujeme si, že výsledkom týchto projektov je výrazné zlepšenie množstva historických objektov.

- ✓ Máme však pocit, že EÚ by mala nájsť spôsoby, ako účinnejšie šíriť konkrétny účinok výskumných projektov, ktoré financuje.
- ✓ Keďže ochrana kultúrneho dedičstva je obvykle oblasťou, v ktorej sú finančné zdroje veľmi obmedzené, EÚ by mohla okrem toho zabezpečiť financovanie, ktorým sa umožní opätovne uplatniť výsledky dosiahnuté výskumom financovanom EÚ niekde inde.

- ✓ Sme proti izolovaniu kultúrneho dedičstva od každodenného života a od ľudí. Ochrana kultúrneho dedičstva nemôže uspieť na úrovni EÚ a národnej úrovni bez toho, aby bola podporovaná (alebo podnecovaná) z miestnej úrovne. EÚ však môže preskúmať spôsoby, ako primäť jednotlivých obyvateľov, aby porozumeli kultúrnemu dedičstvu a prispeli k jeho zachovaniu. To môže byť spôsob, ako ľuďom kultúrne dedičstvo priblížiť – mali by pocit, že sú viac súčasťou niečoho, čo pomohli zachovať. V tejto oblasti je potrebné začať od detí. Ak ľudia nepochopia význam zachovania kultúrneho dedičstva, samotné technické riešenia problémy nevyriešia.
- ✓ Výskum v oblasti kultúrneho dedičstva, ktorý nám bol predložený, bol veľmi jednostranný – t. j. zaoberá sa najmä technickými otázkami, medzi ktoré patrí vplyv znečistenia na kultúrne dedičstvo, klimatická zmena, atď.. Hoci uznávame, že uvedené stránky výskumu sú veľmi dôležité, domnievame sa, že v ďalšom výskume by sa viac pozornosti malo venovať týmto problémom:
 - vplyv hospodárskych tlakov,
 - migrácia ľudí a vplyv konzumného spôsobu života na kultúrne dedičstvo.

Európsky výskum by sa mal viac zamerať na trvalo udržateľné začlenenie kultúrneho dedičstva do každodenného života.